

UŽSIENIO AKTUALIJOS

TERMINOLOGIJOS TEORIJOS PRADININKUI EUGENUI WÜSTERIUI – 100 METŲ

Šiomet sukanka 100 metų, kai gimė austrų terminologas, vienas terminologijos kaip mokslo šakos kūrėjų Eugenas Wüsteris (Eugen Wüster).

Eugenas Wüsteris gimė 1898 m. spalio 3 d. Wieselburg'e prie Erlauj'o. 1905-1918 m. E. Wüsteris lankė mokyklą Hirschberg'e, Silezijoje, toliau mokėsi Berlyne – Charlottenburg'o aukštesniojoje technikos mokykloje, kurią baigęs 1927 m. gavo inžinieriaus diplomą. 1931 m. apgynęs disertaciją „Technikos, ypač elektros inžinerijos, kalbos tarptautinis standartizavimas“ E. Wüsteris gavo technikos mokslų daktaro laipsnį. Šis didelis darbas, išleistas atskira knyga, tapo viena pagrindinių terminologijos teorijos atramų. 1955 m. E. Wüsteris pradėjo dėstyti Vienos žemės ūkio universitete technikos mokslų dalykus, o 1972 m. tapo Vienos universiteto leksikologijos, leksikografijos, terminologijos ir standartizacijos profesoriumi.

Mirė 1977 m. kovo 29 d.

1935 m. Sovietų sąjungos mokslų akademijos užsakymu į rusų kalbą išversta E. Wüsterio knyga tapo pagrindiniu terminologijos vadovu. Neilgai trukus tuometinis Rusijos standartų komitetas pasiūlė Tarptautinei standartų asociacijai (ISA) įsteigti 37 technikos komitetą (TK 37), kurio veiklos sritis būtų terminijos standartizavimas. 1936 m. įvyko pirmasis TK 37 posėdis. Nors šio komiteto sekretoriatas buvo Vokietijos standartų institute (dabar DIN), bet daugiausia dirbta Vienoje, vadovaujant E. Wüsteriui. 1939 m. parengti technikos terminų kūrimo taisyklių, standartizuotų technikos terminų žodynų rengimo taisyklių, tarptautinės terminijos bibliografijos projektai, tačiau prasidėjęs Antrasis pasaulinis karas šią veiklą nutraukė. Karui baigiantis visi ISA TK 37 dokumentai, laikyti Berlyne, buvo sunaikinti, tačiau jų kopijas Wieselburg'e išsaugojo E. Wüsteris, todėl darbas nenutrūko.

Po karo ISA savo veiklą atnaujino kaip Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO), tačiau Terminologijos technikos komitetas nedirbo ir jo veikla 1949 m. buvo sustabdyta. E. Wüsteris dėjo visas pastangas, kad tarptautinis terminijos standartizavimo darbas nenutrūktų. Jis pasiūlė Austrijos standartų institutui kreiptis į ISO, kad būtų įsteigtas sekretoriatas Austrijoje. E. Wüsteris ir pats ėmėsi organizacinio darbo. Tam sąlygos buvo tikrai nelengvos, nes Austrija buvo padalyta į sąjungininkų ir sovietinės armijos kontroliuojamas zonas, o E. Wüsteris turėjo važinėti iš rusų kontroliuojamo Wieselburg'o į Vieną gariniu sunkvežimiu (benzino tuo metu trūko) ir kęsti kruopščius kareivių tikrinimus. Šio žmogaus pastangos ir kantrybė didžia dalimi lėmė tai, kad 1950 m. vasarą ISO TK 37 buvo atkurtas, o 1952 m. rudenį Kopenhagoje įvyko pirmasis posėdis.

E. Wüsteris daug prisidėjo rengdamas įvairius terminų rinkinius bei žodynus. Jis aktyviai dalyvavo Tarptautinės elektrotechnikos komisijos (IEC), leidusios terminų rinkinius, veikloje.

Ilgametė E. Wüsterio veikla rengiant terminų kūrimo ir apibrėžimų sudarymo taisykles padėjo atsirasti naujai taikomosios kalbotyros disciplinai. Jo darbas „Bendroji terminologija“ („Die Allgemeine Terminologielehre. Ein Grenzgebiet zwischen Sprachwissenschaft, Logik, Ontologie, Informatik und den Sachwissenschaften“) padėjo pagrindą terminologijos teorijai. Kitas svarbus teorinis E. Wüsterio terminologijos darbas buvo išleistas jau po jo mirties. Jo kolegos parengė spaudai vokiečių terminologijos ir terminografijos paskaitų, kurias E. Wüsteris skaitė Vienos universitete, konspekto rankraštį (Wüster Eugen: Einführung in die allgemeine Terminologielehre und terminologische Lexikographie / Ed. Helmut Felber // Schriftenreihe der Technischen Universität Wien, vol. 8 (part 1 & 2). Wien: Springer, 1979, 145+70 p.)¹. Vėliau pagal šią knygą buvo skaitomas terminologijos kursas Vienos universitete. Da-

¹ Lang F. Eugen Wüster – his life and work until 1963 // Eugen Wüster (1898–1977): Leben und Werk. Ein Österreichischer Pionier der Informationsgesellschaft = His Life and Work. An Austrian Pioneer of the Information Society / Ed. E. Oeser, C. Galinski. Vienna: TermNet, 1998. P. 13–25.

bar kasmet jame rengiami terminologijos seminarai kitų šalių mokslininkams².

Nebaigti liko trys dideli E. Wüsterio projektai: „Sisteminis aiškinamasis pagrindinių terminologijos sąvokų žodynas“, kurį autorius rašė nuo 1955 m. („Systematisches Definitionswörterbuch der Grundbegriffe der Terminologielehre“), „Tarptautinis terminologijos vadovas“ („Internationaler Terminologieschlüssel“) (tam tikras tarptautinių žodžių elementų rinkinys, kuris būtų naudojamas kaip tarptautinių technikos terminų darybos vadovas) ir paties E. Wüsterio 1973 m. sudarytas rinktinių publikacijų ir neskelbtų rankraščių rinkinys („Jubiläumssammlung 1973“)³.

E. Wüsteris buvo labai plačių interesų žmogus. Pagal išsilavinimą inžinierius, jis buvo ne tik vienas žymiausių terminologijos teorijos, terminijos standartizavimo principų ir metodų kūrėjų, bet ir leksikografas, bibliografas. Didelis E. Wüsterio indėlis į vokiečių kalbos rašybos taisyklių supaprastinimą. Jis dalyvavo rašybos atnaujinimo komisijos prie Austrijos mokslų akademijos veikloje ir buvo autorius ar bendraautoris 35 straipsnių, skirtų vokiškai rašybai. E. Wüsteris daug prisidėjo tobulindamas Universaliąją dešimtainę klasifikaciją (UDC), dalyvavo Tarptautinės dokumentacijos federacijos ir Austrijos dokumentacijos draugijos veikloje, buvo pastarosios prezidentas⁴. Nuo pat jaunystės E. Wüsteris domėjosi esperanto ir kitomis dirbtinėmis kalbomis, kurias vadino *Planensprache*. 1921–1931 m. jis paskelbė keletą straipsnių apie esperanto kalbą, kurie iki šiol laikomi fundamentaliais. E. Wüsteris yra recenzavęs netgi A. Mickevičiaus „Pono Tado“ vertimą į esperanto kalbą ((Recenzo:) Miciewicz, A.; Grabowski, A., trad. Sinjoro Tadeo au Lasta Armita

² Šįmet šią vadinamąją vasaros mokyklą baigė Lietuvos standartizacijos departamento darbuotoja Renata Dapkutė ir šio straipsnelio autorė.

³ Bühler H. The Scientific Legacy of Eugen Wüster Revisited: Three Major Unfinished Projects // Eugen Wüster (1898–1977): Leben und Werk. Ein Österreichischer Pionier der Informationsgesellschaft = His Life and Work. An Austrian Pioneer of the Information Society / Ed. E. Oeser, C. Galinski. Vienna: TermNet, 1998. P. 187–205.

⁴ Ten pat. P. 13–25.

Posedopreno en Litvo. Varsovio: Gebethner & Wolff, 1918, 304 p.
Per.: Germana Esperantisto (Dresden) 15 (1918), no. 11B (1 nov.),
p. 86–87.)⁵

Daugelio sričių pionieriaus, daugiau kaip 600 straipsnių autoriaus,
E. Wüsterio darbai svarbūs ne tik vokiškai kalbančioms šalims.
E. Wüsteris neabejotinai gali būti laikomas Austrijos terminologijos
mokyklos kūrėju.

Jolanta GAIVENYTĖ

⁵ Felber H. Eine erweiterte Wüster-Bibliographie: 1931–1977. // Eugen Wüster (1898–1977): Leben und Werk. Ein Österreichischer Pionier der Informationsgesellschaft = His Life and Work. An Austrian Pioneer of the Information Society / Ed. E. Oeser, C. Galinski. Vienna: TermNet, 1998. P. 299.